

INNHold

Prestens ord av Daan Ente	1
Piken i Nazaret av Erik Fosnes Hansen	2
Å leve med evangeliet - å bli Maria av Johannes Lauten	3
Jomfrufødsel og to Jesusbarn av Jörg Ewertowski	4
Paulus: Vår forløsning er at håpet besjeler oss av Johannes Lauten...	11
Kultus av Wolfgang Gädeke	14
60-årsjubileum og ny prest i København av Kristine Høiland.....	17
STL i nordisk form av Kristine Høiland	19
Kjærlighetens grunnsten av Fanny Parow Knill	22
Broen over strømmen av F. Herbert Hillringhaus	28
Minneord – Marit Johanna Blix	32
Minneord – Jo Selsjord.....	35
Minneord – Henny Elisabeth Moan	40
Menigheter	48
Pinsestevne i Bergen 2025.....	49

Prestens ord av Daan Ente

*«Men når vi nu skal gjøre bekjent
dette store som her er hendt
vil ingen tro hva vi forteller,
men ganske sikkert le av oss heller
og mene at saken ikke er sann,
fordi det går over menneskelig forstand!»
(hyrdene)*

Menigheten i Oslo er godt i gang med å øve inn Oberufer Julespill. Mange av oss kjenner spillet godt, og replikkene sitter dypt i sjelen. Maria og Josef må legge ut på vandring fra Nasaret til Betlehem. Barnet de ventet, som ble dem forkynt, er ikke hvilket som helst barn. "Derfor skal det hellige som fødes av deg, kalles: Guds sønn." Veien til Betlehem er både tung og vanskelig, og husrom finner de ikke. De er ensomme og alene blant menneskene. Men englene følger dem og leder dem.

Hyrdene hører englene synge om barnet; de får sitt livs opplevelse. Og når det skal gjøres kjent, ja, vil folk tro på hva de forteller? Kjenner vi oss igjen? Vi må også begi oss på vei og sette ord på våre erfaringer og opplevelser.

Julen er tiden hvor vi gjerne begynner på nytt. Vi legger det gamle året bak oss og møter åndsbarnt i julenettene og kan stake ut nye veier. Det nyfødte i våre sjeler kan vi bære med oss inn i det kommende år, i alt vi gjør og alt vi er med på. Med dette ønskes alle en velsignet jul og et gledelig nytt år, med nye sjanser og nye opplevelser!

Piken i Nazaret av Erik Fosnes Hansen

Hun nynet stille mens hun satte slåen
for porten, feide gårdsplassen for sand.
Fra brønnen fylte hun to krukker vann.
Så gikk hun inn til tenen og til tråden.

To unge hender spant i sikker takt,
og ulltråden ble sterk og slitedyktig.
Da slo det henne, drømmende og flyktig:
Du spinner silke til en kongedrakt,

nei, gulltråd til en fyrstes kroningsskrud! –
Så lo hun litt og tenkte: Jeg er trett.
På himmelen tok stjerner til å tennes.

Da skjedde det: Uhørlig som en gud
Mens piken satt der, dansende og lett
kom himmelrommet inn i rommet hennes.

Fra *Poetenes Evangelium*, Den norske bokklubben 1991

Å leve med evangeliet - å bli Maria

av Johannes Lauten

Advent er menneskesjelens tid for å bli Maria. Slik er det sikkert ment i Angelus Silesius' ord: "Ich muss Maria sein und Gott aus mir gebären, Soll er mich ewiglich der Seligkeit gewähren." I André Bjerkes oversettelse: "En evig salighet: den vil jeg Gud skal gi? Da må jeg føde Gud. Maria må jeg bli!"

Om vi bare kunne: Høre som Maria hørte; hun som tok budskapet opp i seg uten å være forutinntatt, helt hengitt og lys våken. Om vi bare kunne: Bevege ordene i vårt indre som Maria gjorde, hun som grunnet på om det hun hørte var for henne, helt saklig og helt på egen grunn. Om vi bare kunne: Spørre som Maria spurte om hvordan det skal gå til, og ikke i indre avvisning, om hvorfor. Om vi bare kunne: Si ja, som Maria gjorde, til å gjøre Guds vilje til vår egen vilje, til å tjene.

Da kunne Han, det evige, guddommelig virkende ord, finne inngang til vårt beredte indre. Og det er vel det vi dypest sett vil, at Han må finne et sted for sin fødsel, at det må bli jul i oss.

Trykket i Die Christengemeinschaft 12/2023. Oversatt av Kjersti Kløften

Jomfrufødsel og to Jesusbarn

av Jörg Ewertowski

Den hellige ånds medvirkning ved mennesketilblivelsen

Hverken Paulus, Johannes eller Markus nevner historiene om Jesu fødsel; bare gjennom Lukas og Matteus får vi høre om dem. Tidlige lesere av julefortellingene antok at Jesu mor erindret hendelsene og senere fortalte dem. Men det som foreligger hos Lukas og Matteus, er ingen fortelling fra Marias perspektiv, og det er heller ingen beretning som ville vise til hennes erindring, men en fremstilling som fra en rolig allvitenskap i fugleperspektiv. Hos Lukas blir leseren vitne til en intim scene mellom Josefs forlovede og engelen, hvor ingen andre kan ha vært tilstede. Her spør Maria engelen som forkynner henne at hun skal føde et barn, hvordan det kan gå til, da hun ikke kjenner til noen mann. Engelen svarer: Den hellige ånd skal komme over deg, og den høyestes kraft skal overskygge deg; derfor vil også det hellige som fødes av deg, kalles Guds sønn (Luk. 1,35). Det ble tolket som en henvisning til jomfrufødselens under, løftet til en del av trosbekjennelsen og i den katolske kirke også til et dogme. Hos Matteus blir det uttalt enda tydeligere: Da hans mor Maria var forlovet med Josef, viste det seg før de var kommet sammen, at hun var svanger ved Den hellige ånd (Matt. 1,18f). Tross alle forskjeller synes Matteus og Lukas dermed begge å hevde jomfrufødselens under.

Jomfrufødselen har siden midten av attenhundretallet vært hovedproblemet i tolkningen av de to fødselsberetningene. I den tidlige kristendommen var det ennå ikke tilfelle;

istedenfor tenkte man over avvikene mellom de to slektsrekke hos Matteus og Lukas. Og da forsøkte man å forklare forskjellene med den skikken at i Israel pliktet en mann å oppreise en avdød bror en etterkommer med den avdødes kone. Matteus hadde da eksempelvis fremstilt Josef som sin naturlige far Jakobs sønn, mens Lukas fremstilte ham som sønnen til den "lovbestemte" faren Heli, som stedfortredende hadde avlet Jakob avkom etter hans død. I tillegg kommer hos mange av de tidlige forfatterne enda en stefarkonstellasjon for den stedfortredende avlende broren, som får anerekkene til å forgrene seg ytterligere.

For dagens teologer er den manglende overensstemmelsen mellom anerekkene ikke lenger noe tema. At fremstillingen av barnet i templet etter 40 dager og den umiddelbare flukten til Egypt pga barnemordet utelukker hverandre gjensidig, bekrefter bare formodningen som allerede har kommet opp grunnet jomfrufødselen, at det ved begge fødselshistoriene handler om legender. I protestantismen tolker man åndens medvirkning ved fødselen som en litterær fremstilling av profetien som går i oppfyllelse med Jesus. Lukas mener med engelens ord og Marias bedyring at hun ikke kjenner til noen mann, på ingen måte at Gud har avlet i Josefs sted, men han vil straks ved begynnelsen av evangeliet vise leseren at løftet om et messiansk endetidsrike nå vil bli oppfylt i Jesus fra Nasaret.¹⁾ Dermed blir jomfrufødselen gitt avkall på i den protestantiske teologien, og underforstått går Kristus fra å være Guds sønn til å bli hans representant. I den katolske teologien opprettholdes derimot jomfrufødselen for det meste som trosinnhold, og Kristus forblir Guds sønn.²⁾ Men tro og viten kommer dermed i tydelig motsetning til hverandre.

Jordandåpen: Kallelse, adopsjon eller inkarnasjon?

Ifølge Johannesevangeliet skulle fødselshistorien egentlig være historien om inkarnasjonen av Logos. Hos synoptikerne finner vi isteden fortellinger om Messias' fødsel. Det blir forventet av Messias at han nedstammer fra kong David. Som enhver konge i gamle Orienten blir han da i kultisk forstand salvet til "Guds sønn". Innstiftelsesordene i denne salvingen, "Du er min sønn, jeg har født deg i dag" (Salme 2,7) skal løfte kongen opp til et representantforhold, som iverksettelsesformel for en rituell adopsjon. I Lukasevangeliet toner disse ordene ved Jordandåpen ned fra himmelen, og dåpen blir derfor tolket som Davids-sønnen Jesu' kallelse til Messias. Så har vi de kristelige gnostikerne som leser Jordandåpen som fortellingen om at Logos "blir kjød". Riktignok hadde de forestilt seg at Logos ville forlate Jesu legeme før hans død og at møtene med den oppstandne egentlig bare var en rekke åndelige belæring. De forsto dermed inkarnasjonen (å bli kjød) bare som et uttrykk for inkorporering (å bo i kroppen).

Ut fra antroposofiens antropologiske horisont er derimot enhver menneskelig fødsel å anse som "ekte" inkarnasjon, nemlig som overgang fra en førfødselig tilværelse inn i det jordiske. Barnet er jo ikke bare åpenbaringen av en førfødselig "vesenskjerne", men det førfødselige mennesket selv, forvandlet ved inkarnasjonen. Slik burde vi egentlig også forestille oss det når Logos blir kjød. Men nå er jo Logos ennå ikke noe menneske. Med Logos' inkarnasjon skjer også dets mennesketilblivelse. Derfor kan Han ikke ha inkarnert hverken i Marias' kropp eller ved Jordan som et menneske. Mennesket Jesus har riktignok inkarnert, og som

Rudolf Steiner gjentatte ganger har lagt det frem, som reinkarnasjon av den gamle persiske innviede Zarathustra. Også for Steiner trådte da Logos først med Jordandåpen inn i Jesu legeme. Hvordan kan vi som Steinerlesere begripe mennesketilblivelsen på den ene siden, og på den andre siden den “ekte” inkarnasjon til den preeksistente Gudssønnen?³⁾ Til å avgjøre dette spørsmålet er det utslagsgivende å se på Steiners uventede oppdagelser angående forståelsen av Jesu’ fødsel i Lukasevangeliet. Disse resultatene la Steiner frem i Basel i 1909.

Oppdagelsen av dobbeltheten: de to Jesusbarn

I julens lys, som omgir Jesu fødsel, i “Herrens herlighet” (Luk. 2,9), erkjenner Steiner i 1909 lyset fra Buddhas lutrede astrallegeme. Ikledd dette astrallegemet er Buddha nærværende ved Jesu fysiske fødsel. Med jordmodningen, puberteten, vil så - som hos ethvert barn, bare noe tidligere - astrallegemet fødes. Dermed frigjøres et “astralt moderhylster”, som nå eier en helt særskilt beskaftenhet og tilflyter buddhismen som en foryngende kraft.⁴⁾ Dette hadde Steiner aldri omtalt tidligere, og det ville vært utenkelig med det astrale hylster til den gamle Zarathustra. I Jesusbarnet måtte derimot et helt ungt og uskyldig vesen ha tatt bolig. Steiner oppdager i denne sammenheng den falne Adams søstersjel som var forblitt uberørt av syndefallet. - Uten de dyptgående forskjellene mellom fødsels- og barndomsfortellingene hos Matteus og Lukas, ville det vel ha vært vanskeligere å finne ut av motsetningen mellom Jesus som en inkarnasjon av den “gamle” Zarathustra og Jesus som den “unge” Adamsjelen. Men nå åpner muligheten seg for at det hos Matteus og Lukas ikke bare fore-

ligger to ulike fødsels- og barndomsfremstillinger, men to helt forskjellige historier. ⁵⁾

Problemet som oppstår for oss, hvordan det av to Jesus-barn kommer til den ene, Han som senere går til Jordan, kunne for Steiner forbindes med oppdagelsen av foryngelsen av buddhismen og løses på den måten. For den uventet visdomsfulle opptreden til den tolvårige Jesus i templet representerer for ham ikke bare astrallegemets fødsel, men samtidig også en vesensforening: Jeget til den gjenfødte Zarathustra, hvis fødsel Matteus forteller om, går over i Lukas' nathaniske Jesus og forener seg med det ennå helt ubeskrevne sjelevesenet til denne gutten. Den nå "jegløse" Matteus-gutten Jesus dør en kort tid etter. Til Jordan går senere den ubeskrevne delen av den opprinnelig skapte Adam bærende i seg den rikt erfarne Zarathustra som representant for menneskeheten som har gått gjennom syndefallet.

Virkingen av Den hellige ånd

Overgangen av Zarathustra-jeget til den lukanske Jesus, denne tanken lar seg noenlunde følge når man har den antroposofiske vesensledd-antropologien for øye, men bare etter en viss ubekvemhet i begynnelsen. Derimot at begge foreldrepårene og barnet deres bærer samme navn, er vanskelig for meg å innse. For meg virker den forestillingen mer plausibel, at begge evangelistene har brukt disse navnene fordi de har skildret fødsel og barndom utfra korsets og oppstandelsens perspektiv. Sammensmeltningen av de to familiene til en, gjør det i alle fall forståelig at familienes dobbelthet tidlig falt i glemsel.

For oss lesere av disse historiene gir det et helt nytt utgangspunkt for forståelsen av Guds mennesketilblivelse når vi antar dobbeltheten til Jesusbarna. Gud kunne ikke ha blitt menneske i den gjenfødte Zarathustra, for denne var utelukkende et fremragende enkeltmenneske, men ikke “det” mennesket, som den av Gud skapte Adam. Men i den lukanske Jesu sjel er den uskyldige delen av Adam tilstede. Adam er urmennesket som alle enkeltmennesker forholder seg til som avbilder, mens Zarathustra er representanten for alle mennesker som nedstammer fra Adam. Bare gjennom en helt uhørt sammenstilling av hendelser kunne en eneste gang et slikt menneske fremstå, hvor Guds sønn kunne bli “menneske” etter at Zarathustras jeg igjen hadde forlatt ham. Mennesket Jesus er i denne egenartighet nå mer enn et hylster som Logos for en tid tar bolig i, for å kunne virke i jordtilværelsen, slik som det delvis tidligere var tilfelle med mange innviede. For gnostikerne er det ikke aktuelt å tenke seg at Den hellige ånd virker hverken i Skapningen eller i den jordiske historien. Men det er Den hellige ånd som er i virksomhet og både gjør denne enestående historien mulig og utformer den. Og hvis vi så anser hendelsen ved Jordan i overført betydning som konsepsjon, og den treårige vei frem til korset, inkludert pasjon som svangerskap, da blir Guds mennesketilblivelse til en inkarnasjon i dens egentlige mening.⁶⁾ Betraktet på denne måten, blir hendelsen på Golgata med død og oppstandelse fødselen. Mens den katolske teologien holder fast på jomfrufødselen og med det betaler prisen som er motsetningen mellom tro og viten, ender den protestantiske teologien med en oppfatning av Kristus som Guds representant. Som Steinerlesere beveger vi oss i den åpne midten mellom tro og

viten. De to Jesusbarna som representerer menneskeheten, gjør det mulig for oss å anse Jordandåpen som sentrum for gudssønnens mennesketilblivelse og inkarnasjon. Dermed er vi fri til å tro på jomfrufødselen uten å måtte gjøre den til betingelse for inkarnasjonen.

¹⁾ Det er skaperordet fra Geneisi, som frembringer Jesus som endetidsmennesket, den andre Adam. (se Walter Grundmann: *Das Evangelium nach Lukas*, Berlin (1961), 9. Aufl. 1981, s. 60).

²⁾ Se Thomas Marschler: "Die inkarnationstheologische Relevanz der jungfräulichen Geburt Jesu", in: *Mein Herr und mein Gott*, Freiburg/Basel/ Wien 2013.

³⁾ Se til disse spørsmålene den interessante meningsutveksling mellom Günter Röschert, Wolfgang Gädeke, Klaus J. Bracker og Michael Frensch om forholdet mellom julens Kristusfødsel og Logosinkarnasjon i: *Korrespondenzblatt* nr. 3, Desember 2021 til nr. 6, januar 2023.

⁴⁾ Se R. Steiner: *Das Lukas-Evangelium*, GA 114, 18.9. 1909.

⁵⁾ Se den omfattende og møysommelige studie til Hella Krause-Zimmer: "Wann begann Rudolf Steiner über die zwei Jesusknaben zu sprechen und wie klangen seine Darstellungen des Thema vorher?" i *Mittlungen aus der anthroposophischen Arbeit in Deutschland*, nr. 168, Ostern 1988, s. 28-41.

⁶⁾ Se R. Steiner: *Aus der Akasha-Forschung. Das Fünfte Evangelium*, GA 148.

Trykket i Die Christengemeinschaft 12/2023, oversatt av Kjersti Kløften

Paulus: Vår forløsning er at håpet besjeler oss av Johannes Lauten

Den første kristendommen kommer inn i verden på en særegen måte ved at enkelte store og ensomme virkeliggjør den i verden: Jesus av Nasaret, den første kristne; de enkelte disiplene etter mesterens død og oppstandelse; Paulus på sine veier mot Damaskus, i ørkenen, mot Lilleasia og Europa; Johannes, seeren på Patmos mot slutten av det første århundre i vår tidsregning. Alle var kristne på sin egen individuelle måte, og det de ga til menneskene, hadde sitt eget preg.

Kraften til en slik tilværelse fikk de ikke ved å vende seg bort fra livet, de var ingen eremitter, men sto midt i verdens liv. Hva var det som styrket livskraften deres? Var det erfaringene fra tiden hvor de vandret med Herren, var det opplevelsen av Hans helbredelser, Hans samtaler med mennesker, Hans ord til dem selv: “Dere er mine venner, for alt jeg har fått fra Faderen, det har jeg kunngjort dere” (Joh. 15,15). Eller var det oppdraget som de fikk fra ham: “Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem i Faderens, Sønnens og den Hellige Ånds navn, og lærer dem å ta vare på alt det jeg har overgitt dere som åndsoppdrag” (Matt. 28,19f). Var tilliten som lå i disse ord fra ham, deres indre kraftkilde? Troen deres hadde sin grunn i disse erfaringene, som de bar med seg som en erindringskatt. Det kan ha vært tilfelle for disiplene og apokalyptikeren, men ikke for Paulus. Han hadde ikke møtt Kristus mens Han levde på jorden, han hadde ikke mottatt et oppdrag på samme måte som disiplene. Likevel virket

han, den høyt utdannede tidligere fariseeren, som ingen annen for den unge kristendommen. Det gjorde han med kraftfull innsats i synagogene, i Lilleasia, Hellas og Roma.

Få år etter sin død og oppstandelse åpenbarte Kristus seg i en lysaura for Paulus. Med utgangspunkt i denne hendelsen tok han på seg oppdraget og hentet kraft til sitt livsverk, å bringe budskapet ut i verden: "Så er da loven av guddommelig opphav, og budet hellig, rettferdig og godt" (Rom. 7,12) "Men overfor dere, mine brødre, som har del i Kristi legeme, har Mose lov tapt sin dødbringende makt. Ham, som oppsto av døden, kan dere gi rom i dere og derved forøke Guds virksomhet på jorden" (Rom. 7,4).

Paulus viet seg til et liv fullt av offer og anstrengelser. Likevel talte han sjelden om farene og skjebneslagene han måtte tåle. Til brødrene i Korint skrev han: "...mange ganger var jeg i fengsel, ofte ble jeg slått og var flere ganger døden nær. Av jødene har jeg fem ganger fått førti stokkeslag, på ett nær, tre ganger ble jeg hudstrøket, en gang stenet, tre ganger led jeg skibbrudd og drev rundt i høy sjø en dag og en natt. ... Strev og møye har jeg tålt, ofte nattevåk, hunger og tørst, kulde og nakenhet. ... Om jeg kan si ja til alt dette, da viser det kanskje min styrke" (2. Kor. 11,23ff og 12,10). Og denne styrken er hans uovervinnelige tro: "Hva vi i vår svakhet ikke makter, det makter Ånden i oss" (Rom. 8,26). Med denne trosstyrken som er prøvet av den egne skjebnen, skriver han til galaternes menighet: «Fylt av håpet er vår ånd: å få del i Guds inderlighet gjennom troens kraft (Gal. 5,5). I vår egen ånd kan Guds Ånd bli virksom, "Han som oppfyller vårt håp at godhet og nåde bærer oss fra en verdenstime til den neste" (2,

Tess. 2,16). Håp er for Paulus - og vel ikke bare for ham - en sjelens iboende evne til å forstå og tåle det nåværende ut ifra et tilstrebet og kjent mål. Håpet er en fremtidskraft i sjelen som impulserer oss med perspektiver som rekker lenger enn dette jordelivet. Det er en bemerkelsesverdig kjensgjerning at ordet håp (gresk elpis) ikke forekommer som substantiv i de fire evangelienes tekster, men i verbform fem ganger. Helt annerledes er det i Paulus-brevene, hvor ordet finnes i en eller annen form nesten femti ganger.

Evangeliene beretter fra den tiden da de menneskene levde som hadde den skjebnegaven at de fikk møte Gudssønnen som hadde blitt menneske, ansikt til ansikt. Deres håp om den kommende Messias var oppfylt. Paulus som hadde møtt den levende Gud i ånden, vet hva håpet betyr for oss: "Vår forløsning er at håpet besjeler oss ... lar oss beholde lengselen etter det usynlige" (Rom. 8,24ff). Hele livet var Paulus båret av håpet og lengselen idet han forkynte med ord og eget liv en ny nærhet til Gud for hver enkelt menneskesjæl, da sjelenes visshet om å leve i forbund med Gud mer og mer var i ferd med å svekkes og svinne bort.

Trykket i Die Christengemeinschaft 1/2024, oversatt av Kjersti Kløften

Kultus av Wolfgang Gádeke

Kultus kommer fra det latinske “cultus” og betyr opprinnelig pleie, landbruk. Det har samme rot som ordet *kultur*, den virkeligheten som er frembragt gjennom menneskelig arbeid. I snevrere forstand betyr *kultus* eller *kult* gjennomføringen av en religiøs handling som et fellesskap utfører for å pleie forbindelsen til åndelige vesener, til guder. Denne pleien skjer gjennom sanseliggjøring av åndelige virkeligheter i prosesser, bilder og handlinger, gjennom språk, musikk, sang og dans. Formålet med slike riter er å pleie et positivt forhold til åndelige vesener og bringe noe til disse vesenene, å ofre, å gjøre en gudstjeneste.

Grunnlaget og forutsetningen for slike handlinger er den felles overbevisningen om at slike vesener eksisterer, troen. Utformingen av slike gudstjenester stammer fra formidlingen fra åndelige vesener gjennom spesielle personligheter, gjennom religionstiftere, til en menneskegruppe, slik det er skildret for den kristelig-jødiske tradisjonen i Det gamle testamentet i andre mosebok, kap. 25-31.

Alle ritualer, alle religiøse handlinger har karakter av lignelse og symbol, men de peker ikke bare på åndelige virkeligheter, men lar også de deltakende menneskene ta del i kraftvirkningene av de påkalte åndelige vesenene.

Det spesielle med Kristensamfunnets kultus er at den ikke er en sammenstilling av gamle kultuselementer gjort av liturgikyndige, men den er formidlet av ett menneske, Rudolf Steiner, fra den åndelige verden, slik Moses overbrakte Israels folk kultusen fra åpenbarings fjell. ¹⁾ Rudolf Steiner har imidlertid også karakterisert og praktisert andre kultusformer med andre forutsetninger og målsetninger enn en religiøs kult. En av disse formene er den som han kaller

en “demonstrasjonskultur”, som har til formål å fremstille bestemte åndelige erkjennelser i sanselige bilder, fordi språket ikke strekker til. Lignende de symbolske handlingene til frimurerne praktiserte Rudolf Steiner før første verdenskrig i sin esoteriske skole en slik kultur. Den har ingen religiøse forutsetninger, som troen på eksistensen av åndelige vesener, men tjener til en fordypning av åndsvitenskapelige erkjennelser og fremstillinger.²⁾

Noe annet kalte Rudolf Steiner også kultur, og det var “kosmisk kultur” eller “åndelig kommunisjon”. Skildringen av denne kulturen finnes i foredragene fra 29. og 31. desember 1922.³⁾ Denne kulturen forløper ikke i fastlagte sanselige former, og ikke i fellesskap, men kan gjennom en fordypning av enkeltmenneskets åndsvitenskapelige erkjennelsesstreben føre til en “kommunion”, til en forening av menneskeånden med åndelige vesener. Vi kan anse det som Rudolf Steiner beskriver i sin selvbiografi som sin Kristusopplevelse som et eksempel på en slik åndelig kommunisjon: “... å ha stått åndelig foran mysteriet på Golgatha i den innerste, alvorligste erkjenneshøytid.”⁴⁾

Annerledes er det som han kaller “omvendt kultur” og som er skildret i foredragene fra 27. februar og 3. mars 1923. For den gjelder ikke den religiøse forutsetning av åndelige veseners eksistens, og den forløper ikke i faste sanselige former, bilder og ord. Men den kan alltid finne sted som indre sjeleprosesser når en gruppe mennesker lar sine tanker og fornemmelser strømme sammen i felles erkjennelsesstreben. Da gir man åndelige vesener en mulighet til å ta åndelig del i fellesskapet.⁵⁾ Denne omvendte kultur kan finne en spesialisering og utvidelse når en gruppe mennesker av samme yrke ved rituelle elementer vil invitere et åndelig vesen inn i sitt fellesskap. Rudolf Steiner rakk

ikke i sin levetid å utvikle en slik kultus, f.eks. for leger, prester og lærere. ⁶⁾

Et siste fremtidsperspektiv på kultus tematiserte Rudolf Steiner ofte, nemlig at alt menneskelig arbeid og til og med ethvert menneskemøte i fremtiden skulle sees og praktiseres som religiøse sakramenter, det vil si at de skulle skje med samme indre holdning og innstilling som disse. På denne måten kunne en forening av praktisk gjerning med åndelig-vesensaktig virkelighet muliggjøres. Stadig henviste han til dette under stikkordet: arbeidsbordet skal bli til et alter. ⁷⁾

Alle kultusformene er arbeid og høytid på samme tid. ⁸⁾ De tjener ikke bare til å løfte mennesket til himmelens vesener, men gjør det mulig for dem å virke inn i menneskenes verden på en måte som ikke er mulig uten kultus.

¹⁾ På samme måte har Rudolf Steiner formidlet fire kultiske handlinger for elevene i den såkalte frie kristelige religionsundervisningen i Steinerskolene til pleie av det religiøse livet. Se Rudolf Steiner: *Ritualtexte für die Feiern des freien christlichen Religionsunterrichts*, GA 269.

²⁾ Se R. Steiner: *Aus den esoterischen Stunden*, GA 266 I-III.

³⁾ Se R. Steiner: *Das Verhältnis der Sternenwelt zum Menschen und des Menschen zur Sternenwelt - Die geistige Kommunion der Menschheit*, GA 219.

⁴⁾ Se R. Steiner: *Mein Lebensgang*, GA 28.

⁵⁾ Se R. Steiner: *Anthroposophische Gemeinschaftsbildung*, GA 257.

^{6) 7) 8)} Se Wolfgang Gädeke: *Anthroposophie und die Fortbildung der Religion*, Flensburg 1990.

60-årsjubileum og ny prest i København av Kristine Høiland

Danskene slo på stortromma Mikaelshelga 28.-29. september i år. Etter lang tid med kun én prest i landet, fikk endelig Mette Weinhart en kollega. Marianne Wagler er 35 år, opprinnelig tysk og har arbeidet i Tyskland siden prestevielsen i 2020. Før dette tok hun sosialterapeutisk utdanning ved Marjatta i Danmark og har hatt ett år praktikum i menigheten i København. Så en ung, men likevel erfaren og dansktalende prest er nå kommet til Danmark og skal ha sitt virke i København. Her støttes hun av Troels Lindow, som har arbeidet som prest i København i 20 år, men som nå er pensjonist. Mette flytter til Århus, og siden Danmark ikke har altfor lange avstander mellom byene, vil det likevel være mulig å samarbeide.

Feiringen begynte allerede lørdagen med Menneskevielsens handling holdt av vår nye lenker, Fritjof Winkelmann, og deretter et Mikaelshelga-foredrag. Mange tok del i opptakten. Søndag 29. september var den store dagen, med både presteinnsettelse og feiring av 60-årsjubileet. Flere stoler måtte bæres inn, kirkerommet ble fylt, og både lørdagen og søndagen disket menigheten opp med lunsj, kaker og servering slik som bare danskene kan. Det ble en festlig feiring med gode samtaler rundt bordene og litt faglig påfyll ved at noen av de danske deltakerne ved det nyopprettede *Nordic Seminary* fortalte om sine erfaringer.

Fra venstre: Mette Weinhart, Marianne Wagler, Fritjof Winkelmann og Troels Lindow

STL i nordisk form av Kristine Høiland

STL, Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, er en paraplyorganisasjon for de aller fleste religiøse og livssynsmessige organisasjoner i Norge. Den ble stiftet for litt under 30 år siden av Det mosaiske trossamfunn, Buddhistforbundet og Human-Etisk Forbund som en reaksjon på at man i skolen underviste elevene i kun én form for religion, nemlig kristendommen. Samarbeidet viste seg å være fruktbart om andre fellesinteresser også, og langsomt kom nye organisasjoner til. Både Den norske Kirke og den katolske kirke er medlemmer, samt de fleste kristne frikirker som er organisert gjennom paraplyorganisasjonen Norges Kristne Råd. Flere muslimske sammenslutninger er også medlem, samt sikher og andre mindre organisasjoner. Legger vi sammen medlemmene i alle organisasjonene, vil vi antydningvis komme til rundt 4 millioner. STL favner altså bredt. Kristensamfunnet er et selvstendig medlem av STL, og alle prestene og noen menighetsmedlemmer er på ett eller annet nivå engasjert i sine lokale STL-grupper.

STL versjon 2024 har et sekretariat på 10 personer og er både en interesseorganisasjon for det livssynsmessige samfunnsfeltet, et sted hvor myndigheter kan søke råd og kontakt når det gjelder vårt samfunnsoppdrag, et internt møteforum hvor vi blir kjent og drøfter felles temaer og støtter hverandre, og et sted hvor de uformelle samtalene mellom religiøse ledere kan finne sted. Det siste har vist seg viktig nå under krigen i Midt-Østen.

Ingen andre nordiske land er kommet så langt i sitt arbeid. Finland tok derfor i høst initiativ til et nordisk møte mellom de miljøer som arbeider med temaet, og fra Norge dro den nye generalsekretæren i STL, Birte Nordahl, og undertegnede. Målet med møtet var å bli kjent og inspirert av

hverandre og knytte kontakter på nordisk nivå. I Finland drives arbeidet med mye frivillig innsats og arbeidsmessig involvering fra etablerte religiøse miljøer, og de har prosjektmidler til å ha 1,8 årsverk, med mye arbeid for å søke nye prosjektmidler. De har nådd ut til flere miljøer enn bare den finske kirke og den ortodokse kirke, men de strever med å få en samlende funksjon.

I Sverige var den svenske kirken mest aktiv, sammen med statsforvaltningen. Det var ingen egen religiøst uavhengig administrasjon for å drive dette arbeidet. Slik var det på Island også, selv om man på Island hadde mange ulike organisasjoner som medlemmer, men arbeidet var avhengig av at den protestantiske kirken hadde en ildsjel som gjorde mye.

I Danmark ble arbeidet drevet av en liten administrasjon i den danske folkekirken, og miljøet rundt dette arbeidet var meget lite.

Styrken til STL er blant annet at den ikke tilhører noen bestemt religiøs retning, og dermed er det et talerør for oss alle. Alle medlemsorganisasjoner har en stemme. Den norske Kirkes ene stemme er like viktig som Kristensamfunnets ene. Det er uenighetens fellesskap, hvor dialogen og samtalen er viktigst. Når et medlemsamfunn opplever utfordrende forhold, som angrepet i moskéen i Bærum for noen år siden, drar STL dit og lager en menneskelig, beskyttende mur rundt deres hellige rom, for å vise støtte og samhold. Man blir jo ikke stående der, men viser at man vil hverandre vel i det etter hvert sekulariserte norske samfunnet. En dag trenger de støtte, en annen dag trenger vi det.

Under møtet i Finland var Birte Nordahls foredrag og ulike innlegg tydelig inspirerende på de andre deltakerne. Her var det konkrete ideer og skritt å ta for våre andre nordiske

naboer. Man kan sjelden kopiere noe andre gjør, men bruke det som inspirasjon under egne, spesielle forhold. I Norge kan vi takke de tre organisasjonene som satte i gang det hele. Ikke bare var de tidlig ute, de ønsket også å være noe for alle, ikke bare for sine egne organisasjoner. Den gang var Statskirken nesten enerådende. Nå har Den norske kirke 62,6% av befolkningen som medlemmer. Human-Etisk Forbund er nest størst med sine 165.000 medlemmer, og de er det fremste talerøret for likebehandling på vegne av oss andre mindre organisasjoner. Bare Island har den tilsvarende organisasjonen som medlem i deres fellesskap.

Kjærlighetens grunnsten

av Fanny Parow Knill

Nyttårsaften 1922 brant det første Goetheanum, og med det ble all virksomheten i Antroposofisk Selskap satt veldig tilbake. Jeg kan se for meg tre reaksjoner på en sånn hendelse: Man kan gi helt opp, eller man kan bli stående ved det gjennomrystende i opplevelsen og miste motet, trekke seg tilbake og nedskalere hele virksomheten - eller man kan velge å gå inn i og gjennom den fysiske brannen og komme ut på den andre siden - la noe brenne ned for at noe nytt skal kunne oppstå. Det var den siste av de tre veiene som ble Steiners vei gjennom dette, som jeg har forstått det. Han la planer for et helt nytt og annerledes Goetheanum, i stedet for bare å bygge det gamle opp igjen. Og han grunnla et nytt og annerledes selskap i asken av det gamle.

Ved julestevnet i 1923 ble grunnstenen for det nye Goetheanum lagt. Samtidig ble Grunnstensmeditasjonen gitt ved at tilhørerne hver dag fikk høre en av rytmene og temaene - og til slutt mantraet i sin helhet. Steiner sa noe om at slik den fysiske grunnstenen nå ble senket ned i jorden, ble Grunnstenen som mantra senket ned i tilhørernes hjerter, som en Kjærlighetens Grunnsten. Han sa også at dette ikke var noe han forfattet, men noe han mottok som en strøm fra den åndelige verden. Og denne Kjærlighetens Grunnsten, den er og har vært en skatt og en dyp kilde, en sjelenæring for meg gjennom mange år. Den har så utrolig mye i seg, så mange lag og så mange nyanser, visdomsfulle og poetiske ord, klanger og rytmer.

Den er et mantra - en meditasjon; den er et dikt; den er en bønn; den er en påkallelse - "Måtte mennesker høre det," sies det tre ganger. Idet vi uttaler dette, påkaller vi

menneskeheten, men også oss selv; jeg påkaller og vekker meg selv. Tre ganger henvender vi oss også til hierarkiene, men da som en bønn "Dere, kreftenes ånder! - Serafim, Cherubim, Throne -" er de første. Så lysets ånder og sjelens ånder. Vi ber de tre gruppene av hierarkier om ulike ting de kan bidra med for menneskehetens utvikling. Men vi uttaler også noe av det som svares fra hierarkiene. Så vi både ber til dem og lytter til dem, lever med og mediterer over disse sannhetsordene.

La oss dykke ned i dette visdomshavet og løfte ut bare en av mange små perler. Da kan vi ta for oss de tre visdomsordene fra hierarkiene:

Ex Deo nascimur.

In Christo morimur.

Per Spiritum Sanctum reviviscimus.

Direkte oversatt fra latin: Vi fødes med (eller i) Gud. Vi dør med Kristus. Vi gjenoppstår med den hellige ånd. Dette stammer fra rosenkorsordenens tradisjon. I Grunnstensmantraet har de fått en litt annen oversettelse som fordyper meningen. Der heter det: Av det Guddommeliges vesen oppstår menneskeheten. I Kristus blir døden til liv. I åndens verdenstanker våkner sjelen. - Vi minner oss om vårt opphav i ånden. Vi erkjenner hvordan døden gir mening til livet. Gjennom å øve opp tenkningen forbinder vi det jordiske livet med kosmos og verdenstankene. Jeg opplever det som et konsentrat av sammenhengen mellom ånd og materie. Og når jeg sier ordene "I Kristus blir døden til liv," så blomstrer det opp et smil og en jubel fra dypt inne i meg et sted. Jeg blir bare så hjertens glad av å si de ordene! I Kristus blir døden til liv. Ja! Det gir meg en slags glede styrke som jeg kan møte alskens cybereksistenser og livshermende maskinliv med.

Dette er bare en av mange unike perler som finnes i dette levende, bølgende havet. Mange, mange flere er det, som det er en fryd å oppdage og å leve med og å utvikle og fordype. Jeg ble først kjent med Grunnstensmantraet på språkformingskolen i England. Der jobbet vi med de tre sjelekraftene, Marias søstre fra Steiners mysteriedrama som eksempler på episk, lyrisk og dramatisk tale. Introduksjonen til Grunnsteinen skjedde på samme vis. Gjennom å bearbeide teksten kunstnerisk fikk jeg et annet forhold til hva Faderånden, Kristus og Den Hellige Ånd kan være.

Jeg opplever at å jobbe med Grunnsteinen som språkformer gir meg en tilgang til den - en slags nøkkel som låser opp de mest mystiske og okkulte fraser og ord på en sånn måte at jeg ikke trenger å bare lene meg på intellektet. Jeg kan ha stemmen og kroppen og hele instrumentet med meg inn i opplevelsen. Og gjennom det kan jeg ikke bare tenke, men også føle, fornemme, oppleve, og ikke minst: lytte til det jeg selv uttaler.

Det har vært en glede for meg å kunne dele dette arbeidet med andre i ulike sammenhenger, og nå har jeg startet opp en liten grunnstengruppe i Mikaelkirken i Oslo. Hver første lørdag i måneden er jeg der etter handlingen, og alle og enhver som har lyst og anledning er velkomne til å være med og øve Grunnsteinen som meditasjon og som språkformingsstekst kl. 11.30 til 13. Du trenger ikke å melde deg på, og du trenger ikke å binde deg til å komme hver gang. Det er selvfølgelig en fordel om vi klarer å bygge en gruppe som oftest er der, men det fungerer også å komme og gå.

Hjertelig velkommen!

GRUNNSTENEN

Menneskesjell!

Du lever i de lemmer
som bærer deg gjennom rommets verden
inn i ånds-hav-vesenet:

Øv ånds-erindring

i sjeledyp,

hvor i den rådende
verdens-skaper-væren

det egne jeg

er vesensvordende

i guds-jeget;

og sannferdig vil du *leve*

i menneske-verdens-vesenet.

For høydenes Fader-ånd råder
i verdensdypene, tilvære-skapende:

Dere kreftenes ånder,

Serafim, Cherubim, Throne,

la klinge fra høydene

det som i dypene finner ekko.

Dette sier:

Ex Deo nascimur:

Av det guddommeliges vesen oppstår menneskeheten.

Det hører åndene i øst, vest, nord, syd:

Måtte mennesker høre det.

Menneskesjell!

Du lever i hjerte-lunge-slaget,

som gjennom tidens rytme

leder deg inn i det egne følende sjelevesen:

Øv ånds-besinnelse

i sjelelikevekt,

hvor de vevende,

vordende verdensgjerninger

forener

det egne jeg
med verdens-jeget;
og sannferdig vil du *føle*
i menneske-sjele-virke.

For Kristus-viljen i omkretsen råder
i verdensrytmene, sjelebenådende:
Dere lysets ånder,
Kyriotetes, Dynamis, Exusiai,
la oppildne fra østen
det som former seg gjennom vesten.
Dette sier:
In Christo Morimur:
I Kristus blir døden til liv.
Det hører åndene i øst, vest, nord, syd:
Måtte mennesker høre det.

Menneskesjell!
Du lever i hodets ro,
som fra evighetsgrunner
åpner verdenstankene for deg:
Øv ånds-skuen
i tanke-ro,
hvor de evige gude-mål
skjenker
verdens-vesens-lys
for det egne jeg
til fri vilje;
og sannferdig vil du *tenke*
i menneske-ånds-grunner.

For Åndens verdenstanker råder
i verdensvesenet, bønnfallende om lys:
Dere sjelens ånder,
Archai, Archangeloi, Angeloi,
la fra dypene bedes om
det som i høydene blir bønnhørt.

Dette sier:
Per Spiritum Sanctum reviviscimus:
I åndens verdenstanker våkner sjelen.
Det hører åndene i øst, vest, nord, syd:
Måtte mennesker høre det.

I tidenes vende
trådte verdens-ånds-lyset
inn i den jordiske vesensstrøm;
natte-mørkets velde
var endt;
dagklart lys
strålte frem i menneskesjeler;
lys,
som varmer
fattige hyrdehjerter;
lys,
som lyser
i vise kongehoder.

Guddommelig lys,
Kristus-sol,
varm
våre hjerter;
opplys
våre hoder;
at det må vorde godt
som vi
fra hjertet grunnlegger,
som vi
fra hodet
målrettet
vil føre.

Oversettelse: Eva Lunde og Jakob Kvalvaag

Broen over strømmen

av F. Herbert Hillringhaus

Her følger den første av fire utdrag fra boken «Brücke über den Strom» av Hillringhaus, oversatt av Thomas Johansson etter fjerde opplag 1994 ved Novalis forlag. De tre neste kommer i følgende numre av dette bladet.

Meddelelser fra 1915-1945 fra livet etter døden til en ung kunstner som døde i første verdenskrig.

Familien til Sigwart, som mottok hans meddelelser, ønsket å få en vurdering av en autoritet og gikk til Rudolf Steiner med tekstene. Han ba dem om la ham få se på dem i 2-3 uker, så ville han møte dem til en samtale om innholdet. Søsteren, som møtte Steiner, forteller: 'I en og 3/4 time gikk Steiner gjennom tekstene med meg, side for side. Han forklarte ting vi ikke helt hadde forstått, forklarte hvordan Sigwart hadde ment det ene eller andre. Han stilte meg spørsmål. Ofte nikket han mens han leste og sa istemmende: 'Svært godt skildret, - godt uttrykt, - treffende beskrivelse. - Ja disse musikkoppførelsene er realiteter.' Forgiveventet jeg på en avvisning av en av meddelelsene, men det kom ingen. Til slutt sa han: 'Ja, det er uvanlig klare, absolutt autentiske formidlinger fra den åndelige verden. Jeg ser ingen grunn til å fraråde dere fra å lytte videre til dem.' I det vi tok farvel, betonte han at slike meddelelser er svært sjeldne. Jeg følte at han gledet seg over dem, og med oss.' (fra innledningen ved Fred Poepig).

28. juli 1915

Jeg taler selv, jeg, din bror Sigwart, som elsker deg, er rundt deg og er så nær sammenvokst med dere alle.

Dere må ikke lenger sørge, det er så smertefullt for meg. Befri dere fra smertetankene. Dere har jo alltid vært mine

brødre og søstre, og vi skal alltid forbli det. Jeg ser at dere nå har oppfattet alt riktig, nå kan ingenting lenger skille oss. Fortell det til våre søsken, fortell det til våre foreldre, som jeg takker for alt. Du må bli formidleren, etter lange kamper er jeg kommet til det. I lang tid ville jeg det, men du reagerte ikke.

Gjennom deres store kjærlighet og fornuft kommer vi stadig nærmere hverandre. Dere vil bli lykkelige fordi dere gjennom meg kan komme videre og lære svært mye. Jeg døde også for dere, for å bringe dere læren om det åndelige.

29. juli 1915

Nå er jeg svært tilfreds med dere. I begynnelsen var smerten stor for meg. Jeg måtte da anstrenge meg til det ytterste for å gjøre meg følbart for dere. Nå er det bedre. Hvor lett det er å dø! Ennå får jeg ikke lov til å fortelle dere alt, men det går meg svært, svært godt, og dere må tenke på meg som en lys-skikkelse. En som ikke må bære lidelse lenger. Jeg skapte min død selv, fordi jeg her hadde langt større ting å gjøre. Dere kan ikke skape dere noen begreper om dette arbeidet, ja, dere kan ikke engang ane hvor vakkert, hvor storartet og fullkomment det er. Velsignet er den som får oppfylle det! Kroppen din vil ha ro. Sov så mye du kan. I søvnen kommer vi sammen og hjelper hverandre. Snart vil du også vite det når du er våken. Det er den første begynnelsen. Visste dere bare hvor vakre opplevelser jeg har hatt! Det skal jeg fortelle dere en gang. Ubøyelige lovmessigheter er rundt dere og tvinger dere til å leve livet slik dere selv har forårsaket det. Allmakten leder alt, men dere skaper selv deres skjebne.

30. juli 1915

Nå får dere ikke lenger lov til å tvile. Ennå må jeg si dere så mye. Hvorfor tror dere ikke fast på meg, på min nærhet?

Lenge kan jeg vel neppe forbli i en slik forbindelse med dere, derfor utnytt det så lenge jeg, din bror Sigwart, taler gjennom deg. Ikke tenk at jeg nå som en åndelige bror kan glede meg mindre med dere enn jeg kunne som menneske. Jeg har jo ikke forandret meg, bare at jeg ikke lenger må bære et fysisk legeme. Nå vet jeg langt mer og er svært lykkelig over å få oppfylle en stor misjon. Men ellers er jeg fremdeles den samme, slik dere kjenner meg. Ikke sant, nå tviler dere ikke lenger.

Og nå noe fra den 'andre verden' som dere kaller den. Alt her er så mye renere og klarere. At jeg allerede fra begynnelsen var i stand til å se det slik, hadde jeg aldri trodd. Takket være min interesse for det åndelige, opplevde jeg ingen skuffelser, nei, helt det motsatte: Det var en oppvåkning jeg ikke hadde kunnet forestille meg mer vidunderlig. Alt virket inn på meg, og jeg var umiddelbart klar over hva som hadde skjedd med meg. At jeg hadde gått gjennom 'dødens port', som man helt riktig sier det hos dere.

Det var jo for meg mye lidelse den siste tiden på Jorden. Når man skiller seg fra materien, skjer det sovende, så våkner man langsomt til bevissthet igjen. Da kommer nytelsen av friheten, hvis man ikke er en nybegynner på dette området.

Det er så velgjørende å ikke lenger ha en fysisk kropp! Men så kommer lengselen etter de kjære menneskene man har forlatt. Man ser deres sorg, og det er forferdelig! Det er mine eneste plager, og er det til en viss grad ennå. Men nå vet dere hvordan jeg har det, og dere har ingen grunn til å tvile lenger. Nå kom det igjen et slikt øyeblikk som gjør meg ondt. Du ser på bildet mitt og tenker at jeg lever, du ser meg så kroppslig for deg. Så kommer plutselig virkeligheten til bevissthet, og da river smerten alt opp igjen. Det er alltid et tilbakeskritt for deg.

For dem som er forbundet med kjærlighetens bånd, noe som aldri opphører, finnes ingen adskillelse mer. Ikke i livet, og heller ikke i døden!

24. desember 1915

Julefeiringen er den helligste festen, for da så Jesuskikkelsen Jorden for første gang. Det var forberedelsen for alt det store, kommende. Kristus var til stede. Han selv mottok det lille barnet for å se om det var tilstrekkelig rent for hans senere, store, vanskelige misjon, å være fengslet i materien, midt i en ufullkommen menneskehet. Han velsignet barnet, fordi han følte at det senere ville være hans eget kjøtt og blod. Alle fenomener som utspilte seg ved Jesu fødsel, ble fremkalt av den høye ånd Kristus Jesus, idet Han nærmet seg og berørte barnet. Det vidunderlige lå ikke i selve fødselen, som skjedde som enhver annen fødsel, bortsett fra at moren var en fullkommen jomfru, ren i kropp og sjel. Det var nærheten til Guds Sønn, dette aller høyeste vesen, som fremkalte store ting i naturen. Denne hendelsen feirer vi, at Kristus nærmet seg.

Alle dere som så ofte har feiret dette med meg, først nå forstår jeg hva det betyr! Dere har rett i at dere feirer denne dagen. Vi feirer den her også, selv om det ikke skjer på samme dato. O, denne herlige fest, denne ubeskrivelige velsignelse! Vi kneler i ånden og ber, samtidig som de herligste sanger toner ned fra oven, fra regioner vi ikke kjenner, men på denne Dagen får vi lov til å oppleve dem. Det flommer gjennom hele verdensrommet, helt ned til vesener i de dype sfærene. De får også unntagelsesvis føle noe av dette og ta det opp i sine ofte tvilende hjerter. Da blir mange troende, og slik er det for hver og en av disse også en fødselsdagsfest, troens fødsel.

En stor del av Jorden er da mottagelig for Gud.

Minneord – Marit Johanna Blix

Født 09.06.1950 - død 27.08. 2024

Marit Johanna Blix blir født på Tynset som storesøster til Ivar og Inga. De første årene flytter familien mye og bor i Tromsø og Bodø. Når Marit er 10 år gammel, bosetter de seg i Trondheim. Hun trives i naturen, og den majestetiske stillheten i fjellet gjør stort inntrykk på henne. Hun liker friluftsliv, å gå på ski og vandre i fjellet, men familiens høye tempo på de

lange fjellturene er en utfordring for henne. Hun føler at hun alltid må være sterkere enn hun egentlig er.

Marit er et åndelig søkende menneske. Som 19-åring leser hun blant annet Martin Buber, Sartre og Schiller, og hun fordyper seg i litteratur og filosofi. På Nansenskolen i Lillehammer møter hun likesinnede og får venner for livet, og gjennom dem kommer hun først i kontakt med antroposofien og senere også med Kristensamfunnet. Hun fortsetter studiene både i Oslo og Trondheim, idéhistorie og norsk litteratur er hennes store lidenskap. Med hovedfag i norsk og støttfagene filosofi, litteratur og religionshistorie blir hun lektor i offentlig videregående skole, inntil hun en dag, 37 år gammel, kommer i samtale med en mann på T-banen. Han er steinerskolelærer og lykkes i å vekke Marits nysgjerrighet for steinerpedagogikken. Hun reiser derfor til Järna i

Sverige, hvor hun deltar på det pedagogiske sommerkurset. Begeistring er vekket, og hun utdanner seg til steiner-skolelærer. Hun jobber først på Steinerskolen på Nesodden og deretter på Hedemarken, der hun er klasselærer og norsklærer, og der hun hjelper til med å bygge opp det videregående trinn. Marit trives veldig godt i jobben, og hun setter stor pris på friheten i steinerpedagogikken. Elevene liker sin strenge, men rettferdige og kloke lærer, som av og til kan virke som en gammel frøken, men som samtidig har en letthet og ungdommelighet over seg, og som med ekte interesse og et stort hjerte for sine elever søker å hjelpe dem til å bli voksne, frie og selvstendige i sine tanker og idéer.

Marit er et tenkende menneske, søkende, åpensinnet og bredt orientert. Hun er ikke autoritær, men hun kan ha sine sterke meninger og synspunkter på hvordan ting er og bør være. Det er ikke alltid en dans på roser å ta en diskusjon med henne. Marit er ikke konfliktsky, hun står på sitt, sier rett ut hva hun mener og gjør det kjapt, så iblant kan det bli litt "kantete". Samtidig er hun veldig følsom og kan lett bli såret, men det hun søker, er å møte det andre mennesket som det er, at det er ekte, at det er genuint. At man av og til kan komme til å såre hverandre, det er en del av det, og så kan man bli venner igjen og le helhjertet sammen.

Når Marit er 50, har hun fått muligheten til å ta et friår. Hun reiser til Emerson College i England, der hun fordyper seg i sin store interesse for både fortellerkunst og kreativ skrivning. Med stor ferdighet kan hun leve seg inn i tekster og finne de rette ordene. Etter noen år fordyper hun seg også i enkeltmennesker i tidligere generasjoner av sin egen

familie, forsker i deres liv og skjebne. Gjennom studier av brev og etterlatte skrifter former hun historier der hun lar fortidens mennesker komme til orde, ikke minst lar hun kvinnene få fortelle om sine liv.

Marit flytter etter hvert tilbake til Oslo, men hun er for alltid knyttet til Hedemarken: Hun engasjeres i styret for Olsbystiftelsen, som driver et leirsted for barn og unge i samarbeid med Kristensamfunnet. På Olsby føler hun seg levende og glad, og det er hennes ønske at Olsby kan bli et sted der også voksne kan møtes. Selv når hun ikke lenger kan reise til Hedemarken, følger hun med stor interesse med på aktivitetene og oppussing og nybygging.

Marits helse har imidlertid ikke alltid vært god. Følelsen fra barndommen av at hun alltid må være fysisk sterkere enn hun egentlig er, følger henne mer eller mindre gjennom hele livet. Kanskje er det denne følelsen som gir henne opplevelsen av at hun alltid må holde styr på seg selv; som om hun må kontrollere hvert skritt hun tar. Og kanskje er det dette som gir omgivelsene inntrykk av at man ikke må komme henne for nær; tilbakeholdenheten, det observerende i hennes vesen, det reflekterte og velformulerte ordet, men likevel forsiktige. Men i hennes indre er det desto lettere og kraftfullt, der kan man møte en hjertevarm sjel og en åpen, frimodig ånd. Etter hvert som sykdommen skrider frem og kroppen blir stadig svakere, klarer Marit å forvandle den ytre svakheten til en indre styrke. Og når hun puster stille ut en siste gang, kan man i hennes vakre og fredfylte ansikt se denne hennes indre styrke.

Elisabeth Sykora

Minneord – Jo Selsjord

Født 17.09.1953 - død 07.09.2024

Det var ikke vanskelig å få øye på Jo. I voksen alder anla han langt hår og skjegg, og etter hvert som han ble eldre, ble det mer og mer hvitt. Googler du St. Hallvardkoret, står han som en av de høyeste, i burgunder-røde munkeklær og med sitt lange hvite hår og skjegg. Blikket trekkes mot ham og gir en opplevelse av noe anner-

ledes og opprinnelig munkeaktig midt i alt det mer striglede og moderne. Kanskje var dette en understrøm i Jos liv. En tilhørighet til en gammel spirituell bevegelse som trakk ham til Oslo katedralskole, de religiøst orienterte korene, og hans vilje og evne til å se andre perspektiver ved livet, noe han ofte bidro med i samtaler og diskusjoner.

En gang utenfor en pub i Irland, på tur med Drøbak Kantori, sto han og tok seg en røyk. Så stoppet ei lita jente, så på ham med store øyne og sa: «I really, really, really want an Iphone for Christmas». St. Nikolaus var en katolsk munk kjent for sin gavmildhet og sitt forsvar for de fattige og svake i samfunnet og er bakgrunnen for vår moderne julenisse. At Jo også kunne bli tatt for å være julenissen, var opplagt. Han var gavmild og delte gjerne og visste at han

var lett synlig i folkemengden. Og det var selvfølgelig han som spilte julenissen i TV-serien Hotell Cæsar.

Jo var den eldste av tre søsken. Faren Mikael var fjellbonde-sønn fra Lesja, men hadde utdannet seg til sosialøkonom. Året etter at Jo ble født, dro familien til England, hvor faren hadde fått stipend ved Cambridge. Moren Anne-Lise fikk jobb som sekretær i et firma der, og Jo fikk en engelsk-talende barnepasser. Slik lærte han engelsk parallelt med norsk og hadde både en mamma på norsk og en mommy som passet ham på engelsk. Etter 9 måneder dro de tilbake til Oslo og etter hvert Oppsal, og her vokste Jo, Marianne og Reidunn opp. De spilte i korps og strykeorkester, de sang, var mye ute og hadde en god barndom. De var en sammensveiset familie og beholdt de nære relasjonene gjennom skiftende tider og utfordrende livssituasjoner.

Mikael var ansatt i Statistisk sentralbyrå, og til slutt insisterte Anne-Lise på at de måtte ha litt bevegelse inn i familien for at Mikael ikke skulle stivne helt. Jo var 12 år da familien dro til Kenya på NORAD-oppdrag. Her begynte Jo på kostskole og var sjelden hjemme. Det var hardt for den følsomme gutten. Han trivdes ikke og lengtet etter familien, og han fikk til slutt komme hjem. Anne-Lise hadde hjemmeundervisning med ham inntil hele familien dro tilbake til Oslo i 1967 etter to års opphold. Han snakket lite om hva han hadde opplevd på kostskolen, men antydte at det var et ubehagelig miljø med det vi i dag vil kalle mobbing og trakassering satt i system gjennom hierarkiske strukturer.

Så begynte Jo på Oslo Katedralskole, en skole som har sine røtter tilbake til den tiden da Norge var et katolsk land og Oslos helgen St. Hallvard ble kanonisert. Familien flyttet til

Bergen, men Jo ble igjen og fikk jobb i Oslo Sporveier etter gymnaset. Så tok han Vinterlandbruksskolen, dro til Frilund gård på Bjørkelangen på praksis og engasjerte seg i Helios i Kirkegata. Han var blitt 21 år og gikk aldri tilbake til skolebenken. Hans mor var antroposofisk orientert, og nå fikk også Jo erfaring med denne impulsen. I dette miljøet traff han også for første gang Else Frick, som senere skulle bli hans kone. Men først måtte det gå noen år, en skilsmisse måtte finne sted, og Jo ble onkel Jo og fikk de tre barna Jonas, Marie og Eskil inn i sitt liv. Astrid ble født i 1989, og så ble Jo far og Else firebarnsmor. Etter hvert kom både svigerbarn og barnebarn til i den store barneflokk, og Jo stilte opp dersom de trengte hjelp.

Jo fant allerede på 70-tallet inn til trykkeribransjen, hvor han lærte seg faget ad praktisk vei. Han var dyktig og lærte opp sine kolleger i layout og fonter, digital koding og beskjæring, mørkeromsarbeid og trykking. Han trykket blant annet Gulle Bruuns bøker. De unge initiativtakerne til musikkmagasinet PULS traff på Jo på trykkeriet til alle døgnets tider. Sjefen hans bekymret seg litt på Jos vegne og ba dem om å ta litt vare på ham. Kanskje var det sorg over at en tidlig kjærlighet var brutt som gjorde at Jo søkte tilflukt i arbeidet. Kanskje var det rett og slett Jos døgnrytme å arbeide sent og sove lenge utpå dagen. Uansett ble det begynnelsen på noen livslange vennskap. De dro på Club 7 og andre konsertarenaer, på tur til familiehytta på Lesja, og etter hvert til Nesodden da Jo og Else etablerte seg der. Alltid var det god mat og hyggelige samtaler, hvor Jo, som alltid i sosiale sammenhenger, bidro med sin store kunnskap og nye innfallsvinkler til temaene.

Hans datakunnskaper brakte ham videre til transportbransjen, hvor han arbeidet i ulike firmaer som systemansvarlig. Så arbeidet han på jernvarebutikken RK-smia på Grønland i Oslo inntil han ble pensjonist. Der fikk han bruk for sin store viten om alt mulig, og han var glad for å møte kunder og være mer i det sosiale. Han ble et kjent syn der han sto utenfor butikken og røykte, og folk titulerte ham vennlig som Ali Baba på grunn av hans lange hår og skjegg.

Jo engasjerte seg i lokale saker på Nesodden, som deponi-problematikk og kirkeasyl. Han likte å skrive, både avis-innlegg og personlige eposter. Familie og venner mottok ofte lange eposter med hyggelig og aktuelt innhold, og oftest ble disse avsluttet med et dikt. Bob Dylan og Leonard Cohen var to av yndlingsdikterne, men Jo leste mye og hadde mange han kunne sitere. Det siste han skrev, var et innlegg i Aftenposten hvor han argumenterte mot ordningen med sommer- og vintertid, men selv levde han tydelig i en sommertid og en vintertid. Om sommeren gikk han kledd i lyse og beige klær, og om vinteren var garderoben sort. Og i begge årstidene brukte han Reidunns hjemmestrikkede ullgensere.

Jo gløttet over brillene, la hodet på skakke og så vennlig og interessert på menneskene rundt seg. Han var nærværende og oppmerksom til tross for sitt stille og rolige vesen. Han kunne være sta og en smule uforsonlig. Hans kjærlighet til sine nærmeste ble ikke uttalt. De mange eposter, hans hjelpsomhet og gaver var hans kjærlighetsspråk. Jo var glad i mat og å lage mat, gjerne i helgene og fra bunnen av. Astrid husker godt kosteskaftet som hang på kjøkkenet fullt av nylagd спагетти.

Else fikk helsemessige utfordringer i 2022, og Jo sluttet i St. Hallvard-koret for å være mer hjemme. Selv følte han seg frisk og rask, men gikk aldri til lege for å få det bekreftet. Utover i august i år stilnet epostkommunikasjonen, og man fikk ikke alltid svar eller så lange svar som tidligere. Han svarte ikke på invitasjoner og ønsket å få livsforsikringen utbetalt hurtigere. Han fikk plutselige problemer med å spise og svelge, fikk hosteanfall, men fortsatt skulle ingen lege konsulteres. Natt til lørdag 7. september ble Else akutt dårlig og ble sendt til sykehus med luftambulans. Jo skulle komme etter i bil senere, men dukket aldri opp. Astrid, som bor utenfor Bergen, ble bekymret, og familien begynte å ringe hverandre og Jo. Han tok ikke telefonen, og Nesodden kommune rykket heller ikke ut på deres varsel inntil søndag ettermiddag. Da kom legevakten samtidig med Marie, og de fant ham liggende på gulvet i gangen. Trolig døde han kort tid etter at luftambulansen dro med Else. De fikk lagt ham i senga, der han lå et lite døgn mens familien våket over ham. Jos nesten 71 år gamle liv var over.

Jo meldte seg ut av statskirken da han var 15 år, og han ble konfirmert borgerlig. Så fulgte han en annen vei gjennom sitt voksne liv, hvor en religiøs-åndelig understrøm virket med. Nå bisettes han med Kristensamfunnets ritualer, som veileder den videre vei i den åndelige verden. De ordene som uttales i Mikaelkirken i dag, er lysende varder for den som nå vandrer på den andre siden.

Kristine Høiland

Minneord – Henny Elisabeth Moan

Født 22. februar 1936 - død 8. september 2024

Henny ble født i Talvik i Finnmark, og hennes første erindringer var: 'Stor elv, hav og strand'. Hun hadde en bror, Boye. Da krigen kom, flyttet familien til Gratangen i Troms, der begge foreldrene kom fra. Henny hadde hele livet sterke og klare

minner fra de første krigsårene der. Tyske soldater flyttet inn i huset deres, og familien ble henvist til loftet og kjelleren. Barna gikk til de russiske krigsfangene med mat. Det var strengt forbudt, men de gjorde det likevel. Opplevelser fra denne tiden preget Henny hele livet; de påvirket hennes nerver, men utviklet også hennes engasjement for rettferdighet og frihet. Erfaringen ble en drivkraft på scenen og økte hennes forståelse for rollefigurene. Henny utviklet et sterkt politisk engasjement, og kjærligheten til arbeiderne bar hun med seg til siste slutt. I to perioder satt hun i kommunestyret i Bærum for Arbeiderpartiet. Hun holdt mange taler ved offentlige anledninger og gikk i 1. maitog. Henny kom fra en arbeiderfamilie. Faren, Hans Oddmar-Saxe Moan, var veioppsynsman i Finnmark. Moren, Esther Karlsen Moan, arbeidet i blomsterbutikk og ble senere kafé- og restaurant-eier. De kom fra fattige kår og hadde stort samfunnsengasjement. Henny var endeløst glad i dem.

Hvordan kunne en jente fra Nord-Norge som vokste opp under andre verdenskrig under slike enkle forhold, bli en

av Norges mest kjente skuespillerinner? Da Henny var liten, elsket hun å kle seg ut og opptre for venner og familie. Bestefaren kalte henne for 'skuespillerinnen', men Henny ante ikke hva dét var for noe. Hun hadde verken sett film eller teater, men som tenåring fikk hun en rolle som nisse-mor på Narvik amatørteater, snek seg inn på voksenfilmer og så Doris Day, Ava Gardner og Spencer Tracy, som ble store forbilder. Hun hadde et bilde av Tracy på rommet, han så på henne med sine vakre, blå øyne.

Sigøynere kom til byen og spilte på 'Verdensteatret', kinosalen i Narvik. Kvinnene hadde røde svingskjørter og mannen gitar. De danset og hypnotiserte publikum. Henny var bergtatt. Da fødtes teaterkallet i henne. Hun skulle bli skuespillerinne, men bare bestevenninnen fikk vite om det. I 1953 leste hun i en avis at det skulle opprettes en ny teater-skole i hovedstaden og at man søkte etter elever til den. Hun kontaktet skolen og meldte seg til opptaksprøve. Henny jobbet på bensinstasjon for å skaffe penger. Hun haiket til Oslo, gjorde opptaksprøven og ble tatt opp på skolen. Bare 12 av 165 søkere kom inn. Faren var negativ til dette, men moren tok en generalavgjørelse og sa ja på vegne av foreldrene. I etterkant spurte Henny lærerne hvorfor de tok henne inn. 'Vi så at du hadde talent!', svarte de, men dialekten måtte hun legge fra seg i løpet av tre dager. Det var en vanskelig prosess, men nå begynte et nytt liv. Henny leste roller og øvde natt og dag.

I årene under og etter utdannelsen var hun stadig på farten. Hun haiket til Stockholm og spilte inn to filmer. Senere haiket hun til Roma og to ganger til Paris. Alltid var bamsen med som maskot og veileder.

Henny var en trendsetter. Mens de fleste kvinner gikk i skjørt og kjoler og hadde langt hår, gikk Henny ofte barbeint, klippet håret kort og gikk i bukser. Unge jenter skrev til henne, og de ønsket seg også kortklippet hår og den

friheten hun utstrålte. Henny skilte seg ut. Hun gikk på Theatercaféen, drakk vin og menget seg med kunstnere og filosofer. I 1958 skulle Norsk film på Jar filmatisere André Bjerkes bok 'De dødes tjern'. Henny fikk rollen som Liljan, og André deltok også som skuespiller. Der møttes de for første gang. André ble veldig forelsket, og han ville komme på døren med blomster, men blomsterbutikken var stengt, og han spurte om hun kunne godta et dikt istedenfor:

Med åtte roser

Åtte roser vil jeg gi deg:
Én fordi du er så pen.
Én for alle drømmer i deg.
(Lar du meg få plass i én?)
Én fordi du er en hulder.
Én fordi du er en ånd.
Én for trykket av din skulder.
Én for varmen i din hånd.
Én for håpet, én for slottet
vi skal bygge: Det blir åtte –
åtte roser som vil tørste
etter å få være nu
hos den niende og største
ville rose – som er du.

Det oppsto kjærlighet mellom dem. De feiret kunstnerbryllupet i Åsgårdstrand under Hennys turné. Vilde ble født i 1960. og familien flyttet til et gult rekkehus i Brekkelia. Tre år senere kjøpte de en villa i Bjerklundsveien i Bærum. Nå da barnet var født, ble det travelt for Henny; prøver ved teateret på formiddagen, gå hjem og lage middag og tilbake til teatret for å spille på kvelden. André satt hjemme og skrev og skulle egentlig passe på Vilde. Han var svært opp-tatt av sitt eget arbeid og kunne periodevis drikke mye. Denne situasjonen ble etter hvert uholdbar for Henny, og

førte, til Andrés og Vildes store fortvilelse, til ekteskapsbrudd, men Henny og André beholdt kjærligheten til og vennskapet med hverandre resten av livet.

Henny møtte deretter Ole Paus, og de ble samboere. Sole ble født i 1973. Det var en tung fødsel. Henny var nær døden, men kom seg tilbake til livet for å ta seg av gutten. Ole sa at det var Henny som skapte ham: «Henny åpnet en verden for meg som jeg overhodet ikke hadde vært i nærheten av. Hun tok meg inn i teaterverdenen, inn i litteraturverdenen, inn i musikkverdenen, og alle hennes venner ble mine venner. En vanvittig generøsitet.» Forholdet varte i 5 år. Barna hadde en kaotisk oppvekst. Hadde naboene grillparty om kvelden som ble avsluttet i rimelig tid, kunne det være fest i Hennys villa to dager i strekk, med levende musikk, underholdning, sang, deklamasjon og vin. Henny, med sitt generøse sinn, åpnet huset etter teatertid om kvelden.

På egne vegne var Henny utrolig sparsommelig, men hun kledde seg alltid raffinert og elegant. Hun kunne kjøre gjennom halve byen for å få tak i billige matvarer og hadde den samme gamle Renault'en i alle år. Men kunsten, derimot, betydde alt for henne. Hun var svært opptatt av skulptur, litteratur og maleri. Hun hjalp mange kunstnere med å utvikle seg. Henny satt ofte modell og bestilte kunstverk og besøkte deres utstillinger.

Henny var knyttet til Nord-Norge, særlig Gratangen. Det ble mange turer nordover både med og uten barn. Hun arvet sin mors hus på Årstein og tilbrakte somrene der.

Hun hadde det nordnorske sinnelag og temperament. Hun bidro aktivt til opprettelsen av Hamsun-selskapet; hvert år dro hun til Hamsun-dagene og deltok som oppleser og foredragsholder under arrangementet. Hamsun lå hennes hjerte aller nærmest. Hun følte en dyp samhørighet med

Hamsuns naturbeskrivelser og levde med diktene hans helt til det siste. Selv som svært dement husket hun bruddstykker av diktene og kunne sitere deler av dem. Hun fikk Hamsun-selskapets ærespris og en tomt på Hamarøy som takk for sin innsats for Hamsuns diktning.

Henny var et naturmenneske. Som barn gikk hun ofte i fjellet og snakket med naturvesener. Hun la ut moltebær til huldra. Hun hadde hjerte for trærne, hun snakket med dem. Også dyr elsket hun: Det var et rikholdig dyrehold i Bjerklundveien: Rotten Tirili, grevlingene under lillehuset, Vildes hvite mus (det var flere titalls av dem), Bommulsen og Snemannen, to hvite katter, en ravn, bikkja Bamsemor og alle havenes fugler og ekorn. Et esel var også innom.

André skrev dikt om flere av dem.

Når noen kom for å felle trær i haven hennes, skrek hun av sinne. Hun var en kriger for trærne, en pionér for skuespillerkunsten og en kjærlig og temperamentsfull mor og kollega. Kompromissløs, men samtidig endeløs i sin kjærlighet. Hun sviktet ikke sine venner, og i manges øyne var hun den tøffeste dama som fantes. Hun elsket drama, kunne være veldig ironisk, skjulte ikke sitt raseri og kom ofte i konflikter. Henny var av den gamle skolen, hun kunne være veldig bestemt på hvordan hun ville ha det, og slik ble det som regel. Det var ikke alltid enkelt å håndtere for kolleger, regissører eller teatersjefer. Hun var streikeleder ved Nationaltheatret. Hun kjempet politisk for to bibliotekers overlevelse. På Bærum bibliotek har hun fått et eget æresrom, og det står en skulptur av André Bjerke utenfor biblioteket.

Henny feiret sin avskjed på Det Norske Teateret med æresforestillingen «Ad Astra» i 2007, etter mer enn 50 år som aktiv skuespillerinne. Hun var fast ansatt ved flere norske scener, bl.a. ved Oslo Nye Teater, Nationaltheatret og

Fjernsynsteateret. Hun spilte i 22 spillefilmer, bl.a. i «Ni liv», som ble Oscarnominert. Hun gjorde mange betydelige roller i radio- og tv-teater. Den siste tiden var hun ved Det Norske Teateret. Hun fikk «Amandas ærespris», «Ibsenprisen» og ble stått til ridder av «Purpurnæse Ordenen». For fire år siden ble hun av Kong Harald utnevnt til «Kommandør av den Kongelige Norske St. Olavs Orden» for sin innsats i film og teater og for norsk kunst- og kulturliv.

Henny hadde høy arbeidsmoral, teateret betydde alt for henne. Hun mente at man skal spille selv om man er syk, så sant man kan stå på bena: «Jeg spilte med brukket hals, mens ambulansen ventet i kulissene», bedyret hun.

Hadde hun ikke alltid vært til stede for egne barn, var hun det i hvert fall for barnebarna. Hun fulgte nøye med på hva de foretok seg, serverte frokost på sengen når de var på besøk og diskuterte dagens innhold i avisene, ringte til dem og støttet der hun kunne. Ofte tok hun dem med i teatret, på reiser og på kulturarrangementer.

De siste årene var Henny dement. Tross dette strålte hun og «levde livet», vakkert og originalt, og var et forbilde til det siste. Henny var religiøs og gikk ofte i kirken, særlig den katolske kirke likte hun. Hun hadde et sterkt og nært forhold til Gud. Mange i hennes familie var tilknyttet Kristensamfunnet. Da hun skulle få Den siste olje, hadde hun ligget i dyp søvntilstand i to dager. Da Vilde fortalte Henny at nå var presten kommet for å gi henne Den siste olje, løftet hun armen og nikket og åpnet munnen for å si noe.

Daan Ente og Vilde Bjerke

Gravferder

Marit Johanna Blix

- Født 9. juni 1950
- Død 27. august 2024
- Utsigning 30. august, Mikaelkirken
- Bisettelse 4. september, Mikaelkirken
- Menneskevielsens handling for den døde 14. september, Mikaelkirken

Henny Elisabeth Moan

- Født 22. februar 1936
- død 8. september 2024.
- Siste olje 6. september 2024
- Utsigning 11. september, Mikaelkirken
- Bisettelse 13. september, Mikaelkirken
- Menneskevielsens handling for den døde 14. september, Mikaelkirken

Jo Selsjord

- Født 17. september 1953
- død 7. september 2024
- Utsigning 17. september 2024, Vestre kapell
- Bisettelse 18. september, Mikaelkirken
- Menneskevielsens handling for den døde 21. september, Mikaelkirken

Karen Beate Langfeldt

- Født 22. april 1971
- Død 7. september 2024.
- Utsigning 18. september, Mikaelkirken.
- Bisettelse 19. september, Mikaelkirken.
- Menneskevielsens handling for den døde 21. september, Ottersberg, Tyskland.

Carl Ivar Brande Gäumann Pelcz,

- Født 13. september 2006
- Død 21. oktober 2024, hjemme på Tomter
- Utsigning 26. oktober, Ski
- Bisettelse 1. november, Tomter kapell.
- Menneskevielsens handling for den døde: 2. november, Mikaelkirken.

Menigheter

Kristensamfunnet i Bergen, John Lunds plass 1, 5007 Bergen.
bergen.kristensamfunnet@gmail.com

Svenn Olav Kalvø, Eidsvågveien 21 B, 5101 Eidsvågneset.
917 33 333, svennolav@gmail.com

John Rawcliffe (pensjonist), 905 53 065, john.rawcliffe@gmail.com

Kristensamfunnet i Oslo, Mikaelkirken, Oscarsgt. 84, 0256 Oslo.
post.kio@kristensamfunnet.no

Kristine Høiland, Holmboes gt. 6B, 0357 Oslo
901 04 937, krishoei@online.no

Daan Ente, 484 43 975, ente.daan@gmail.com

Elisabeth Sykora, Skådalsveien 27 B, 0781 Oslo
413 47 335, elisabeth.sykora@gmail.com

Kristensamfunnet i Hamar og Mjøsområdene

Daan Ente, Vardebergvegen 474, 2337 Tangen
484 43 975, ente.daan@gmail.com

Kristensamfunnet i Trøndelag, Prinsensgt. 53, 7011 Trondheim.

Siri Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069 Trondheim,
476 00 635, siris-f@hotmail.com

Markus Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069 Trondheim,
909 84 725, markussf@online.no

Kristensamfunnet i Stavanger

Siri Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069 Trondheim.
476 00 635, siris-f@hotmail.com

Markus Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069 Trondheim
909 84 725, markussf@online.no

Kristensamfunnet i Norge - www.kristensamfunnet.no

Pinsestevne i Bergen 2025

Forhåndsmelding: Kristensamfunnet i Bergen arrangerer Pinsestevne i Bergen fredag 6. juni til søndag 8. juni 2025.

Hold av helgen! Detaljert program kommer senere.

Omslag: Nils Langeland

Neste frist for innlevering 8. februar 2025

Lay-out: Gry Veronica Alsos

Ansvarlig redaktør: Siri Schultze-Florey